

לייב גרפונקל על מינויו של ד"ר אלקס לראש היודנראט בגטו קובנה

בימים הראשונים של חודש אוגוסט הודיע קאמינסקי לוועד היהודי, כי בראש הגיטו בסלובודקה יעמוד "אלטסטנראט" שייבחר על-ידי היהודים עצמם. אבל קודם כל יש לבחור מיד ב"ראש-היהודים" – זוהי דרישתו של הממונה על ענייני-היהודים בקובנה, ... יורדאן. צצה אפוא בעיה חמורה מאוד לפני יהודי קובנה: במי לבחור לתפקיד זה, שיש בו אחריות גדולה לאין שיעור והוא קשה ומסוכן כאחד. לשם כך קרא הוועד לאסיפה מורחבת של מי שהיו עסקנים ציבוריים מכל החוגים, שעדיין נשארו בעיר. האסיפה נערכה ב-5 באוגוסט במשרדו של הוועד ... והשתתפו בה כ-30 איש.

אסיפה יהודית זאת, האחרונה בעיר קובנה גופה לפני שעזבה היהודים, היתה דרמטית באופן יוצא מן הכלל. כולם היו חדורי הכרה שיש למצוא פתרון לבעיה שהיא שאלת-חיים ממש. לא קל היה למצוא את המועמד המתאים לתפקיד בלתי-רגיל זה. היה דרוש שהמועמד יידע את השפה הנאותה לדיבור עם הגרמנים ויידע להופיע בפניהם כשליחו של הגיטו. גם אם היה ידוע מראש, שהנבחר יהיה רק "ראש היהודים", כלומר רק נציג מושפל של "היהודים הארורים" – לפי הלקסיקון הטמא של הגרמנים – אף-על-פי-כן- הבינו כולם, שיש לעשות את הכל כדי שבכל-זאת יהיה הנבחר בעל סמכות ידועה בעיני הגרמנים ויתחשבו בדבריו; כולם הבינו שהנבחר צריך להיות בעל תכונות כאלה שיוכל להשפיע במידת-מה על הגרמנים. כן היה דרוש שהאיש שיעמוד בראש הגטו יהיה בעל עבר ציבורי טהור, יהודי טוב ובן-אדם טוב, נבון ופיקח, אמיץ ובעל אופי חזק, כדי שלא יפול ברוחו ולא יכרע-ברך כשיבוא לפני הגרמנים בתור שליח טראגי של ציבור יהודי אומלל, חסר-ישע ומוקף חיות טורפות.

באסיפה הוצעו מועמדים אחדים. ברם, איש מהם לא איחד סביבו את כל משתתפי האסיפה. נוסף על כך סירבו כל המועמדים המוצעים לקבל את התפקיד הזה. נשתררה רוח של דיכאון גדול באסיפה. אחרי ויכוחים ממושכים הציע ד"ר צ. וולף, שישב בראש האסיפה, את מועמדותו של ד"ר א. אלקס, יהודי לאומי וציוני ורופא מפורסם בעיר קובנה. ההצעה נתקבלה מיד על-ידי האסיפה כולה בהתלהבות רבה. אבל גם ד"ר אלקס סירב לקבל את המינוי הזה. שוב השתררה רוח של מבוכה קשה. אז קם ממקומו הרב שמוקלר ונשא נאום נרגש ורווי-כאב, שזיעזע את כולם. "מה איום ונורא מצבנו" אמר בקול רועד, "שאין אנו מציעים לד"ר אלקס הנכבד את המשרה הנכבדה של ראש הקהל היהודי בקובנה, אלא את המשרה המחפירה והשפלה של 'ראש היהודים', המייצגנו בפני הגרמני. אבל דע לך, ד"ר אלקס החביב והיקר לנו, שרק לפני הגרמנים הנפשעים תהיה בבחינת 'ראש היהודים'; בעינינו תהיה ראש הקהל שלנו, שנבחר בשעה הטראגית ביותר לכולנו, כאשר מכולנו שותת הדם וחרב-המשחית נטויה מעל לראשנו. נפלה בחלקך חובה, שאין קשה ממנה, אבל בצידה גם

זכות ומצווה גדולה, ואינך רשאי להסתלק ממנה; עמוד בראשנו, הגן עלינו, אתה תהיה אתנו ואנו כולנו אתך, עד שנזכה ליום הגדול של הגאולה!" גמר הרב שמוקלר את דבריו ופרץ בבכי, וכל הנאספים בכו עמו בכי-תמרורים. ד"ר אלקס עמד חיוור, מבלי להוציא הגה מפיו. כולם ראו את המתרחש בבכי נשמתו וכולם הרגישו שברגעים הטראגיים האלה הבין ד"ר אלקס, שמחובתו להביא את הקורבן הגדול, שהגורל האכזרי דרש ממנו. רגש של רווחה והקלה ירד על כולם, זרחה קרן של תקווה כמוסה בלבות השבורים של כל הנוכחים.

מקור: לייב גרפונקל, קובנה היהודית בחורבנה, יד ושם, ירושלים, 1959, עמ' 47-48